

УКРАЇНСЬКА ЛАРИСА

доктор економічних наук, професор
кафедри економічної теорії та економічної
політики Харківський національний
економічний університет імені Семена
Кузнеця

м. Харків, Україна

UKRAINSKA LARYSA

Doctor of Economics, Professor of the
Department of Economic Theory and
Economic Policy Kharkiv Semyon Kuznets
National University of Economics

Kharkiv, Ukraine

УКРАИНСКАЯ ЛАРИСА

доктор экономических наук, профессор
кафедры экономической теории и
экономической политики Харьковский
национальный экономический университет
имени Семена Кузнеця

г. Харьков, Украина

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2500-0395>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

STATE REGULATION OF INFORMATION SPACE

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ

ИНФОРМАЦИОННОГО ПРОСТРАНСТВА

Анотація. В дослідженні розкрито взаємозв'язок між становленням та розвитком єдиного інформаційного простору і необхідністю оптимізації механізмів державного регулювання формування і споживання інформаційних продуктів. Інформаційний простір формується разом з інформаційним суспільством, перебуваючи з ним у тісному взаємозв'язку та взаємовпливі. Створення інформаційного суспільства – політична, економічна та культурна

мета більшості суб'єктів економіки. Рух до цієї мети стимулюється національними стратегічними програмами, програмами розвитку та великою кількістю інших ініціатив. Одне із завдань, яке має вирішувати держава, – сприяння демонополізації володіння інформацією; також держава повинна гарантувати достовірність інформації, що передається, оскільки від цього залежатиме довіра до неї та оптимальне функціонування самого середовища та процесів усередині неї. Соціально-економічний механізм регулювання єдиного інформаційного простору є системою елементів та взаємозв'язків, які забезпечуватимуть функціонування та розвиток інформаційного середовища суспільства.

Система критеріїв виділення (відокремлення) елементів механізму регулювання єдиного інформаційного простору країни може бути пов'язана з наявністю соціальної групи характерних рис. Розгляд сполучення проблеми відкритості інформаційної сфери та державного регулювання виявляє необхідність пошуку збалансованого рішення між можливістю контролю інформаційного середовища та його самостійним розвитком. Розвиток інформаційного середовища є незаперечним фактом, гальмування якого може призвести лише до гнітючих наслідків в економічному та будь-якому іншому середовищі. Ігнорування закономірностей формування єдиного інформаційного простору є неприпустимим. Зокрема це стосується монополізації інформаційних засобів і технологій, а також доступу до інформації, оскільки суперечить самому визначенню ЄІІ та його критеріїв. На даній стадії розвитку інформаційного суспільства виникає необхідність пошуку збалансованого рішення між можливістю контролю інформаційного середовища та його самостійним розвитком на рівні інтегрованого інформаційного простору, де буде враховано інтереси суб'єктів та об'єктів інформаційного простору, а також проблеми відкритості інформаційної сфери та її державного регулювання.

Ключові слова: держава, державне регулювання, інформація, єдиний інформаційний простір, інформаційне суспільство.

Abstract. The study reveals the relationship between the formation and development of a single information space and the need to optimize the mechanisms of state regulation of the formation and consumption of information products. The information space is formed together with the information society, being in close contact and interaction with it. Creating an information society is a political, economic and cultural goal of most economic entities. The movement towards this goal is stimulated by national strategic programs, development programs and a large number of other initiatives. One of the tasks to be solved by the state is to promote the demonopolization of information ownership; the state must also guarantee the authenticity of the information transmitted, as this will determine its credibility and the optimal functioning of the environment and processes within it. The socio-economic mechanism of regulation of the single information space is a system of elements and relationships that will ensure the functioning and development of the information environment of society.

The system of criteria for selection (separation) of elements of the mechanism of regulation of the single information space of the country may be associated with the presence of a social group of characteristics. Consideration of the combination of the problem of openness of the information sphere and state regulation reveals the need to find a balanced solution between the possibility of controlling the information environment and its independent development. The development of the information environment is an indisputable fact, the inhibition of which can only lead to depressing consequences in the economic and any other environment. Ignoring the laws of formation of a single information space is unacceptable. In particular, this applies to the monopolization of information tools and technologies, as well as access to information, as it contradicts the very definition of the EEA and its criteria. At this stage of development of the information society there is a need to find a balanced solution between the possibility of controlling the information environment and its independent development at the level of integrated information space, which will take into account the interests of subjects and objects of information space.

Key words: state, state regulation, information, unified information space, information society.

Аннотация. В исследовании раскрыта взаимосвязь между становлением и развитием единого информационного пространства и необходимостью оптимизации механизмов государственного регулирования формирования и потребления информационных продуктов. Информационное пространство формируется вместе с информационным обществом, находясь в тесной взаимосвязи и взаимовлиянии. Создание информационного общества – политическая, экономическая и культурная цель большинства субъектов экономики. Движение к этой цели стимулируется национальными стратегическими программами, программами развития и множеством других инициатив. Одна из задач, которую должно решать государство, – содействие монополизации владения информацией; также государство должно гарантировать достоверность передаваемой информации, поскольку от этого будет зависеть доверие к нему и оптимальное функционирование самой среды и процессов внутри нее. Социально-экономический механизм регулирования единого информационного пространства является системой элементов и взаимосвязей, обеспечивающих функционирование и развитие информационной среды общества.

Система критериев выделения (обособления) элементов механизма регулирования единого информационного пространства страны может быть связана с наличием характерных черт социальной группы. Рассмотрение сопряжения проблемы открытости информационной сферы и государственного регулирования выявляет необходимость поиска сбалансированного решения между возможностью контроля информационной среды и ее самостоятельным развитием. Развитие информационной среды является неоспоримым фактом, торможение которого может привести только к удручающим последствиям в экономической и любой другой среде. Игнорирование закономерностей формирования единого информационного пространства недопустимо. В частности, это касается монополизации информационных средств и технологий, а

також доступу к інформації, поскільки противоречит самому определению ЕИП и его критериев. На данной стадии развития информационного общества возникает необходимость поиска сбалансированного решения между возможностью контроля информационной среды и ее самостоятельным развитием на уровне интегрированного информационного пространства, где будут учтены интересы субъектов и объектов информационного пространства, а также проблема открытости информационной сферы и ее государственного регулирования.

Ключевые слова: государство, государственное регулирование, информация, единое информационное пространство, информационное общество.

Вступ. наприкінці ХХ ст. помітно підвищилася значимість інформації, що призвело до формування інформаційного середовища. Основні причини цього процесу полягають у збільшенні інформаційних потреб людей та перетворенні інформації на економічну категорію. Вона отримує ринкову оцінку відповідно до своєї значущості для суб'єкта. Виникнення інформаційного ринку, де інформація може купуватись і продаватись, пов'язане не лише з рівнем розвитку високоточної, цифрової та телекомунікаційної техніки, а й значною децентралізацією – підвищенням ступеня свободи індивідуумів, груп та регіонів сучасного суспільства.

Оскільки процес становлення і розвитку єдиного інформаційного простору має місце як на рівні країни, так і на світовому рівні, актуальною стає проблема регулювання даної сфери та можливості її контролю та розвитку.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Питання механізмів регулювання неодноразово порушувалися в працях прихильників становлення інформаційного середовища, обговорювалися на державному та міжрегіональному рівнях. Стрімкий розвиток єдиного інформаційного простору і поширення сфер застосування інформаційних продуктів випереджає наукове дослідження питань методологічних засад, суті, принципів державного регулювання інформаційної сфери. Незважаючи на широке застосування,

наукове розуміння суті і особливостей державного регулювання ЄП є певною мірою поверхневим і потребує подальших поглиблених досліджень. Також мають певні розбіжності внаслідок структурних особливостей, рівней розвитку тощо між різними країнами [2, 3, 7]. Слід також зауважити, що наявні підходи до визначення відповідних категорії потребують подальших досліджень в напрямках розробки відповідних методичних підходів до реалізації державної політики в галузі регулювання ЄП.

Метою статті є обґрунтування необхідності, меж в форм державного регулювання єдиного інформаційного простору.

Виклад основного матеріалу. Інформаційний простір формується разом з інформаційним суспільством, перебуваючи з ним у тісному взаємозв'язку та взаємовпливі. Створення інформаційного суспільства – політична, економічна та культурна мета більшості суб'єктів економіки. Рух до цієї мети стимулюється національними стратегічними програмами, програмами розвитку та великою кількістю інших ініціатив. «Однією з нових послуг, яку держава надає суспільству, виправдовуючи цим своє існування, є сприяння становленню та функціонуванню інформаційного середовища» [7]. Одне із завдань, яке має вирішувати держава, – сприяння демонополізації володіння інформацією; також держава повинна гарантувати достовірність інформації, що передається, оскільки від цього залежатиме довіра до неї та оптимальне функціонування самого середовища та процесів усередині неї.

Основне питання полягає у виборі напряму державної політики в інформаційній сфері. Досвід показує, що регулювання тих чи інших процесів за допомогою інформації найчастіше є більш ефективним, ніж пряме регулювання [2, р. 268]. Якщо інформація заслуговує на довіру, то вона здатна серйозно впливати на прийняття рішень. У свою чергу, довіра багато в чому залежить від

репутації. Використання телекомунікаційних технологій та комп'ютерних мереж дозволить організаціям та підприємствам підвищити свою репутацію та незалежність.

З одного боку, національне регулювання потоку інформації намагається привести національні мережі до створення єдиного інформаційного простору, але з іншого – взяти під контроль такий простір досить складно. ЄП має можливість саморегулювання та створення необхідних йому елементів, зокрема, міжнаціональний обмін інформацією в мережах стане одним із факторів контролю та управління ЄП [1, р. 252]. Соціально-економічний механізм регулювання єдиного інформаційного простору є системою елементів та взаємозв'язків, які забезпечуватимуть функціонування та розвиток інформаційного середовища суспільства.

Система критеріїв виділення (відокремлення) елементів механізму регулювання єдиного інформаційного простору країни може бути пов'язана з наявністю соціальної групи характерних рис:

- специфічного економічного інтересу, цінностей та норм економічної поведінки;
- обсягу матеріальних, інформаційних та статусних ресурсів;
- стратегій економічної поведінки;
- систем примусу, що застосовуються до групи та інших.

Економіко-соціологічний підхід в якості основних суб'єктів інформаційної сфери розглядає організації, підприємства, державу та населення регіонів.

При розгляді інформаційного середовища як соціальної сфери суспільства на перше місце висувається насамперед формування інформаційної культури населення та рівень його технічного розвитку [7].

На даний момент розвитку інформаційного середовища можна говорити про те, що це досить своєрідна сфера людської діяльності, яка функціонує за своїми законами та потребує механізмів контролю та регулювання як на державному, так і на загальносвітовому рівні.

Розгляд сполучення проблеми відкритості інформаційної сфери та державного регулювання виявляє необхідність пошуку збалансованого рішення між можливістю контролю інформаційного середовища та його самостійним розвитком. Під інформаційною відкритістю певної системи у разі розуміється відсутність обмежень обміну інформацією з тим середовищем, яка оточує цю систему. І тут завдяки згортання обмежень механізму управління виникає процес самоврядування і самореалізації. Якщо міра надання свободи даному процесу буде достатньо оптимізована, то це дасть можливість виключити тенденції хаосу та довільного розвитку всіх його етапів. Важливо і доцільно інформаційну сферу суспільства розглядати як самостійний феномен, розвиток якого підвладний, з одного боку, певним закономірностям і, з іншого – державному регулюванню. Можливість досягнення умов керованості цим феноменом, використання закономірностей його поведінки є важливим фактором забезпечення сталості державного управління та, зрештою, запорукою забезпечення безпеки розвитку суспільства [8].

Якщо закономірності розвитку інформаційного середовища не будуть враховані, це істотно позначиться на прийнятті державних рішень як на адміністративному, так і на соціально-економічному рівні. Як приклад можна навести проблему недооцінки важливості процесу електронізації архівів, бібліотечних сховищ, матеріалів засобів масової інформації (газети, журнали, повідомлення інформаційних агентств та ін.), що може тією чи іншою мірою позначитися на прийнятті ефективних державних рішень. Постійно зростаючий потік інформації з багатьох джерел ускладнює, а часом і унеможлиблює обробку такого обсягу даних вручну.

Як інший приклад можна навести прийом монополізації у створенні інформаційних ресурсів та послуг. Якщо вся влада у розпорядженні інформаційним ресурсом або послугою буде зосереджена в руках окремого відомства чи організації, то це призведе до безумовного диктату виробника та замкнутості управління розвитком ресурсу, що суперечить ринковому способу господарювання. В результаті наслідком монополізації з її закритістю процесу

управління розвитком деяким інформаційним ресурсом або послугою стане процес деградації та стагнації ресурсу, навіть якщо він користується популярністю та широко затребуваний на ринку.

Розвиток інформаційного середовища є незаперечним фактом, гальмування якого може призвести лише до гнітючих наслідків в економічному та будь-якому іншому середовищі. Ігнорування закономірностей формування єдиного інформаційного простору є неприпустимим. Зокрема це стосується монополізації інформаційних засобів і технологій, а також доступу до інформації, оскільки суперечить самому визначенню ЄІП та його критеріїв, наведених вище. При монополізації завдання інформаційного простору диктуватимуться одним із суб'єктів (державою, окремим відомством або групою осіб), що призведе до перетворення єдиного інформаційного простору на простір ЗМІ і не більше. Один із основних механізмів державного регулювання – це правові норми. Це той базис, на основі якого формуватиметься та функціонувати ЄІП.

У понятті єдиного інформаційного простору одним із найважливіших факторів його ефективного розвитку стає легітимність порядку доступу до інформації. М. Вебер виділив три типи легітимного порядку, ґрунтуючись на механізмах його підтримки [3].

1. Порядок, який підтримується «чисто афективно: емоційною відданістю».

2. Порядок, що спирається на ціннісно-раціональні механізми, тобто на «віру в абсолютну значущість порядку як висловлювання найвищих непорушних цінностей (моральних, естетичних або яких-небудь інших)».

3. Порядок, що підтримується релігійною вірою, тобто «вірою в залежність блага та порятунку від збереження цього порядку».

Ідеальний тип легітимного порядку – коли порядок не потребує захисту, оскільки визнається усіма громадянами без винятку. Отже, легітимність доступу до інформації можна охарактеризувати кількістю людей чи соціальних груп, які контролюють цей процес.

Зрештою, перехід від індустріального суспільства до інформаційного призведе до становлення та розвитку інформаційного простору несучими конструкціями якого стануть потужні незалежні інформаційно-комунікаційні комплекси. Ці інтегровані інформаційні підприємства мають бути засновані на комплексному використанні можливостей техніки та засобів створення та обробки інформаційно-публіцистичних матеріалів. Оскільки такі комплекси згодом все більшою мірою виходитимуть з-під впливу влади, останні прагнутимуть перешкодити їх розвитку, зокрема під приводом боротьби з монополізмом в інформаційній сфері, що ускладнить доступ до інформації самих суб'єктів інформаційних технологій.

Нерівне розподілення інформації призводить до виникнення інформаційної нерівності. Аналогічне поняття «цифрова нерівність» (або «цифровий розрив») з'явилося в США, позначивши проблему нерівності у доступі до нових інформаційних технологій не лише на міжнародному рівні, а й на мікрорівні всередині кожної окремо взятої держави [1,5]. При цьому критеріями подібної нерівності буде не лише матеріальне забезпечення комп'ютерами або цифровими пристроями, а й наявність або відсутність відповідних навичок та можливість їх отримання. Знання інформаційної культури цьому етапі розвитку суспільства стає запорукою як високооплачуваної роботи, а й можливістю користуватися інформаційними послугами різного рівня (освітніми, банківськими, транспортними, комунікаційними тощо.).

Індикатором інформаційної ієрархії є й не так сам доступ до інформації, скільки значимість, наданої цієї інформації більшістю членів даного інформаційного співтовариства. Тут можна говорити про існування в єдиному інформаційному просторі інформаційної еліти та інформаційної маси. Елітність у цьому випадку відрізнятиме достовірність інформації, її аргументованість. У загальному плані можна сказати, що інформаційна еліта - це та частина суб'єктів інформаційного простору, в руках якої зосереджені позиції, наділені найвищим статусом та найбільшими можливостями доступу до інформації. Отже, можна вичленувати різні види інформаційних еліт: галузеві, регіональні тощо.

За певних обставин не лише члени еліти відіграють свою елітарну роль, а й маси членів цього товариства чи галузевої групи беруть участь у цій виставі. Основою такої гри мас є визнання легітимності елітного статусу та правомірності відбору членів еліти. З іншого боку, еліта стикається з постійним тиском мас, що не відчують захоплення від того, що значні обсяги цікавою для всієї інформації дістаються обмеженому колу людей.

До економічних «горизонтальних структур» можна віднести систему трудових відносин, юридичну, торгову та фінансову систему тощо.

Головними діючими елементами горизонтальних структур є зв'язок між окремими ланками і єдині правила роботи всіх ланок. По суті, дані структури вже є мережевими системами, а інформаційні технології дозволяють їм працювати з більшою ефективністю. Найбільш помітні впровадження інтернет-технологій належать трьом наступним економічним інститутам: фінансам, торгівлі та трудовим відносинам.

Незважаючи на різницю в масштабах різних видів ЄП (від ЄП підприємства до ЄП регіонального інтеграційного угруповання), всі вони є набором стандартних елементів, що взаємодіють між собою і із зовнішнім середовищем.

Слід зважати на те, що інформація в ЄП – це не просто база даних. Як зазначає Є. Грищенко, ЄП якісно відрізняється від звичайної бази даних. Практично воно є безліч відмінних один від одного систем, кожна з яких має власну базу даних. У ЄП також входять зв'язки між цими системами, які забезпечують процес їхньої інтеграції в єдине ціле. У випадку з Єдиним інформаційним простором як зовнішні умови виступає ринкова кон'юнктура, а також вимога постійного зростання продуктивності праці [4].

Таким чином, основна якість ЄП полягає у можливості оцифровки (трансформації в єдиний формат) всіх корпоративних інформаційних потоків та занурення їх у єдиний адресний простір спільної для всіх компонентів ЄП пам'яті.

Інформація в ЄП має певні властивості, що відрізняють її від інформації, закладеної у звичайній базі даних.

У цілому нині інформаційні ресурси є об'єктами відносин фізичних і юридичних осіб, держави. Вони можуть бути державними та недержавними та як елемент складу майна перебувати у власності органів державної влади, громадян, організацій, органів місцевого самоврядування та громадських об'єднань.

Об'єкти, мають матеріально-технічну природу. До таких об'єктів належать вся інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура суспільства. Державна інформаційна політика щодо цих об'єктів реалізується насамперед шляхом формування умов, що забезпечують стійке функціонування та розвиток цієї інфраструктури, доступність для всіх членів суспільства, інтеграцію їх в інформаційний простір та здійснювану в ньому професійну та комунікативну діяльність.

Об'єкти, що мають віртуальну/віртуально-матеріальну природу. До цієї категорії потрапляє інформація, що циркулює в інформаційному просторі суспільства, та інформаційні ресурси суспільства. Управлінським завданням державної інформаційної політики щодо цих об'єктів є контроль за інформаційними процесами та потоками, інформаційне та правове їх регулювання (у тому числі шляхом регулювання суспільних відносин у сфері інформаційного обміну), забезпечення захисту інформації та інформаційних ресурсів, а також формування інформаційного фону та створення інформаційних потоків/полів, характер та зміст яких (їх вплив на реципієнтів) відповідає цілям та завданням органів державної влади та національним інтересам щодо збереження соціальної та політичної стабільності в суспільстві, розвитку культури, науки та інших соціально значущих завдань.

Наприклад, інформація в процесі зворотного зв'язку впливатиме на діяльність усіх громадських акторів та їхню соціальну поведінку в ЄП на рівні регіонального інтеграційного угруповання. Рівень впливу сучасних ЗМІ на свідомість населення дає підстави уявити наявність процесу політизації інформаційної сфери. І тут процес формування єдиного інформаційного простору поступово стає невід'ємним від політичного. І тоді засобами, що дозволяють його регулювати, стане застосування різних каналів демократичного

впливу (соціальна експертиза, участь у масових рухах, формування суспільної думки та її облік при розробці та реалізації підсумкових управлінських рішень).

Крім інформації в ЄП є інфраструктура, що об'єднує інформацію, її джерела, її споживачів і різні фільтри на всіх рівнях ЄП. Нарешті, крім інфраструктури існує система фільтрів, які визначають різні рівні допуску споживачів до інформації всередині ЄП, а також регулюють процес зміни інформації і таким чином тією чи іншою мірою визначають ступінь її достовірності.

Розглядаючи питання факторів, що впливають на механізм формування та регулювання єдиного інформаційного простору, слід визначити, на які характеристики ЄП можуть впливати ці фактори. Так, при аналізі початкових даних на попередньому етапі перед запуском процесів моделювання ЄП для регіонального інтеграційного угруповання можна виявити такі проблеми.

Незважаючи на активне розширення ринку інформаційних продуктів та послуг, інформаційне забезпечення суб'єктів господарювання, органів державного управління та окремих громадян залишається на низькому рівні. При цьому в більшості випадків можливість доступу до інформації обмежується її відомчою приналежністю та регулюється соціальним статусом та посадовим становищем споживача. Залишається актуальною проблема колективного доступу до територіально-розподілених інформаційних ресурсів, які мають бути основою єдиного інформаційного простору.

Висновок. Соціально-економічний механізм регулювання єдиного інформаційного простору є системою елементів та взаємозв'язків, які забезпечуватимуть функціонування та розвиток інформаційного середовища суспільства. На даній стадії розвитку інформаційного суспільства виникає необхідність пошуку збалансованого рішення між можливістю контролю інформаційного середовища та його самостійним розвитком на рівні інтегрованого інформаційного простору, де буде враховано інтереси суб'єктів та об'єктів інформаційного простору, а також проблеми відкритості інформаційної сфери та її державного регулювання.

Стійкість розвитку та функціонування єдиного інформаційного простору багато в чому залежить від інформаційної політики держави, що базується на новітніх інформаційних технологіях, у тому числі за рахунок розвитку відкритих інформаційних мереж, таких як Інтернет. Вільний доступ до таких мереж, високий рівень інформаційної культури та відповідне технічне оснащення суспільства є основою для розвитку інформаційного середовища та формування єдиного інформаційного простору в цілому.

Використана література

1. Dehousse R. Regulation by networks in the European Community: the role of European agencies // J. of European public policy. 1997.
2. Majone G. The new European agencies: regulation by information // Journal of European public policy. New European Agencies: Regulation by Information. MAJONE, 1997, 4, 2, 262-268
3. Макс Вебер: основные идеи [Электронный ресурс]. URL : <http://www.marsia-da.ru/359/519/4140/4385>
4. Грищенко Е. Единое информационное пространство корпорации на основе многомерной СУБД UMS-FAD [Электронный ресурс]. URL : <http://little-about-pc.ru/data/grish.doc>
5. Костюк В. Н. Информационные процессы в постиндустриальном обществе [Электронный ресурс]. URL : http://ecsocman.hse.ru/data/546/714/1231/009_Kostyuk.pdf
6. Кудж С. А. Научно-методические и технологические основы единого информационного пространства межведомственной деятельности [Электронный ресурс]. URL : <http://test.vak.ed.gov.ru/common/img/uploaded/files/KudzhSA.pdf>
7. Райков А. Н. Устойчивость государственного управления и открытость информационной сферы [Электронный ресурс]. URL : <http://www.emag.iis.ru/arc/infosoc/emag.nsf/0/c0e9a77deab64f6bc32575c20044795f?OpenDocument&Click>
8. Чернов А. А. Становление глобального информационного общества:

проблемы и перспективы [Электронный ресурс]. URL :
http://sbiblio.com/BIBLIO/archive/cher-nov_stanovlenie/02.aspx

References

1. Dehousse R. Regulation by networks in the European Community: the role of European agencies // J. of European public policy. 1997.
2. Majone G. The new European agencies: regulation by information // Journal of European public policy. New European Agencies: Regulation by Information. MAJONE, 1997, 4, 2, 262-268
3. Maks Veber: osnovnye idei [Elektronnyj resurs]. URL :
<http://www.marsia-da.ru/359/519/4140/4385>
4. Grishenkov E. Edinoe informacionnoe prostranstvo korporacii na osnove mnogomernoj SUBD UMS-FAD [Elektronnyj resurs]. URL : <http://little-about-pc.ru/data/grish.doc>
5. Kostyuk V. N. Informacionnye processy v postindustrial'nom obshchestve [Elektronnyj resurs]. URL :
http://ecsocman.hse.ru/data/546/714/1231/009_Kostyuk.pdf
6. Kudzh S. A. Nauchno-metodicheskie i tekhnologicheskie osnovy edinogo informacionnogo prostranstva mezhvedomstvennoj deyatel'nosti [Elektronnyj resurs]. URL :
<http://test.vak.ed.gov.ru/common/img/uploaded/files/KudzhSA.pdf>
7. Rajkov A. N. Ustojchivost' gosudarstvennogo upravleniya i otkrytost' informacionnoj sfery [Elektronnyj resurs]. URL :
<http://www.emag.iis.ru/arc/infosoc/emag.nsf/0/c0e9a77deab64f6bc32575c20044795f?OpenDocument&Click>
8. Chernov A. A. Stanovlenie global'nogo informacionnogo obshchestva: problemy i perspektivy [Elektronnyj resurs]. URL :
http://sbiblio.com/BIBLIO/archive/cher-nov_stanovlenie/02.aspx